

JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSKONTOR
OKTOBER 2015

NYE FORANSTALTNINGSDOMME I 2014
SAMT FORLØBET AF DOMME AFSAGT I 2009

I forbindelse med en lovændring vedrørende tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69 blev det besluttet, at der løbende skal indsamles oplysninger om domme, afsagt efter lovens ikrafttræden 1. juli 2000, således at Retsudvalget kan holdes orienteret om udviklingen på området, og således at der opbygges et grundlag for en evaluering. Denne evaluering blev gennemført i 2010 og er tilgængelig på Justitsministeriets hjemmeside.¹

Den foreliggende statistik omhandler domme, der er afsagt i perioden fra d. 1. januar 2014 til d. 31. december 2014. Der er tidligere udarbejdet redegørelser om domme for perioden 1. juli 2000 til 31. december 2001 og separat for årene 2002 til 2008. Der blev ikke udarbejdet en tilsvarende redegørelse for domme afsagt i 2009, idet den samlede evaluering da var under gennemførelse. Da der efterfølgende har vist sig interesse for en fortsat udarbejdelse af årlige redegørelser om nye domme, blev der for perioden 2011 til 2014 afsat satspuljemidler til dette arbejde, således at rapporter også er udfærdiget vedrørende nye foranstaltningsdomme i 2010 til 2013. Der er desuden – i forbindelse med et projekt for Rådet for Socialt Udsatte – indhentet og bearbejdet oplysninger om foranstaltningsdomme i 2009, men der er dog ikke udarbejdet selvstændig rapport herom.

Ved siden af de nye domme omhandler denne redegørelse oplysninger om forløbet af de foranstaltningsdomme, der blev afsagt i 2009. Det sker med henblik på at undersøge, om der, i henhold til lovændringen i 2000, er sket en prøvelse af de sager, hvor der ikke er fastsat en længstetid, jf. straffelovens § 68 a, stk. 2, 2. pkt. Endvidere undersøges eventuelle forlængelser af længstetiden, jf. straffelovens § 68 a, stk. 1 og stk. 3, samt § 69 a, stk. 1 og stk. 3.

I rapporten belyses udviklingen separat for de psykisk syge (jf. § 16, stk. 1, 1. pkt.), de mentalt retarderede (§ 16, stk. 1, 2. pkt. og § 16, stk. 2) samt personer, der henhører under § 69 – i det følgende rubriceret under betegnelsen ”mangelfuldt udviklede m.v.”

Data til brug for undersøgelsen stammer fra Kriminalregisteret.

¹http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2010/Tidsbegransede_foranstaltninger.pdf

I. NYE DOMME

I 2014 blev der afsagt i alt 901 foranstaltningsdomme. De 901 domme angår 887 personer, idet fjorten personer er blevet idømt en foranstaltning to gange i løbet af 2014.

De 901 foranstaltningsdomme repræsenterer en stigning på fire pct. i forhold til 2013, hvor der blev afsagt 868 domme.

Tabel 1. Udvikling i antallet af foranstaltningsdomme samt i andelen af domme uden tidsbegrænsning.²

	Antal	Andel uden tidsbegrænsning
2001	362	43 % (156)
2002	460	44 % (204)
2003	528	42 % (223)
2004	579	38 % (222)
2005	685	40 % (271)
2006	749	38 % (281)
2007	591	38 % (224)
2008	680	38 % (257)
2009	664	43 % (282)
2010	857	36 % (307)
2011	924	39 % (354)
2012	885	38 % (339)
2013	868	39 % (339)
2014	901	41 % (367)

Tabel 1 viser i øvrigt, at antallet af foranstaltningsdomme er steget hvert år frem til 2006. Faldet i 2007 er antagelig relateret til retsreformen, og de efterfølgende år viser da også en fortsat stigning i antallet af domme.³ Fra 2011 til 2013 er antallet af domme faldet en smule, men i 2014 stiger antallet igen. Antallet af domme i 2014 er dog fortsat lavere end i 2011, men højere end i de øvrige år.

I en undersøgelse udarbejdet af Justitsministeriets Forskningskontor fra 2014 belyses udviklingen i foranstaltninger 1981-2012, idet der ses på, hvilke forhold der har betydning for stigningen i antallet af domme set over hele perioden.⁴ Undersøgelsen viser, at væksten i antallet af foranstaltninger

² Når antallet af nye foranstaltningsdomme, der er afsagt i de enkelte år, afviger en smule fra de tal, der er anført i rapportererne for de enkelte år, skyldes det, at ankesager ikke kan registreres, før de endelig er afgjort, idet ankesager, der fører til ændringer i foranstaltningen, henføres til året for dommen i 2. instans, mens ankesager, hvor der ikke er sket ændringer i dommen, henføres til året for dommen i 1. instans.

³ Det mindre fald, der ses i 2009, skyldes antagelig, at data for det år først er blevet udtrukket fra Kriminalregisteret i 2013. Personer, der efter dommen er døde eller udvandret, slettes således i Kriminalregisteret efter nogen tid.

⁴ <http://justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2014/Rapport%20om%20foranstaltningsdomme.pdf>

primært beror på flere sager vedrørende vold, herunder især flere sager vedrørende vold eller trusler mod offentligt ansatte. Det er ikke muligt at sige præcist, hvad denne udvikling beror på. Dog peges på, at en øget screening antageligt har betydning for de seneste års vækst i domme til mangelfuldt udviklede m.v. Det påpeges desuden, at væksten i lidt højere grad beror på domme for forhold, der er begået under en indlæggelse på psykiatrisk hospital eller under et andet psykiatrisk behandlingsforløb, end på domme for lovovertrædelser, der er begået, mens den dømte ikke havde en sådan form for kontakt med psykiatrien. En del af væksten vurderes i den forbindelse at bero på dels en øget tilbøjelighed til at definere voldsepisoder i arbejdslivet som kriminel vold, og dels en særligt øget anmeldelsestilbøjelighed for vold i arbejdslivet. Endelig påpeges, at selve lovændringen fra medio 2000, med indførelse af længstetider og nye krav om kontrol og opfølgning, kan have bevirket en øget påpasselighed med at registrere lovovertrædelser under foranstaltningen.

Af tabel 1 ses desuden, at andelen af domme *uden* tidsbegrænsning i 2014 er en smule højere end de seneste år.

1.1. Foranstaltningsdomme og den dømtes mentale tilstand

Af de 901 domme angår 556 (svarende til 62 pct.) psykisk syge, 132 (15 pct.) mentalt retarderede og 212 (24 pct.) mangelfuldt udviklede. Otte af de 132 personer, der er mentalt retarderede, er det i højere grad (§ 16 stk. 1, 2. pkt.). Dette fordelingsmønster svarer til det, der er set i 2013. Dertil kommer en dom, der angår forbigående, abnorm rus (§ 16, stk. 1, 3. pkt.).⁵

Tabel 2. Foranstaltningsdomme 2014 fordelt efter foranstaltningens længstetid og de dømtes mentale tilstand.

	Psykisk syge		Mentalt retarderede		Mangelfuldt udviklede m.v.	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Ingen længstetid	227	41 %	64	48 %	76	36 %
1 år	2	0,4 %	2	2 %		
2 år	1	0,2 %	1	1 %	1	0,5 %
3 år	4	1 %	9	7 %	8	4 %
5 år	322	58 %	56	42 %	127	60 %
I alt	556	100 %	132	100 %	212	100 %

Af tabel 2, der angår dommens eventuelle tidsbegrænsning, fremgår det, at størstedelen af dommene er tidsbegrænsede, og at langt størstedelen af de tidsbegrænsede domme har en længstetid på fem år, mens alene syv domme har en længstetid på under tre år. Af tabellen fremgår desuden, at andelen af domme uden tidsbegrænsning er højest for de mentalt retarderede og lavest for de mangelfuldt udviklede m.v..

⁵ Denne dom vil ikke indgå i de følgende tabeller.

1.2. Tidsbegrænsning og foranstaltningens art

Ifølge lovændringen i 2000 skal der, når kriminaliteten ikke er af personfarlig karakter, jf. det senere, fastsættes en længstetid for foranstaltningen på fem år, såfremt foranstaltningen medfører eller giver mulighed for, at den dømte anbringes i institution. I sager, hvor foranstaltningen ikke giver mulighed for anbringelse, skal der fastsættes en længstetid, som ikke må overstige tre år. I de sager, der vedrører alvorlig personfarlig kriminalitet, fastsættes i almindelighed ikke en længstetid.

Af de i alt 556 domme, som angår psykisk syge personer, giver 525 mulighed for anbringelse, mens 28 domme medfører, at den dømte skal anbringes i institution eller på hospital, jf. tabel 3.

Af de 553 domme, der medfører eller kan medføre anbringelse, er der for 227 domme (svarende til 41 pct.) ikke fastsat en længstetid for foranstaltningen, jf. bestemmelserne i straffelovens § 68 a, stk. 2, og § 69 a, stk. 2, om alvorligere personfarlig kriminalitet. I 322 ud af de resterende 326 domme, der medfører eller kan medføre anbringelse, er der fastsat en længstetid på fem år i overensstemmelse med ordlyden af bestemmelserne i § 68 a, stk. 1, og § 69 a, stk. 1. I to tilfælde er længstetiden fastsat til 1 år, i ét tilfælde til 2 år og i ét tilfælde til 3 år.

Tabel 3. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens art og længstetid for psykisk syge.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	5 år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling <i>uden</i> mulighed for indlæggelse				3		3
Tilsyn/ambulant behandling <i>med</i> mulighed for indlæggelse	60	2	1	1	156	220
Behandling med mulighed for indlæggelse	140				165	305
Anbringelse på hospital	25				1	26
Anbringelse i sikret afdeling	2					2
I alt	227	2	1	4	322	556

De resterende tre domme giver ikke mulighed for anbringelse, hvilket som nævnt indebærer, at der skal fastsættes en længstetid, der ikke overstiger tre år. Dette er i alle tilfælde sket.

Med hensyn til de mentalt retarderede er der afsagt 93 domme, som giver mulighed for anbringelse, jf. tabel 4. Der er desuden afsagt 29 anbringelsesdomme, hvilket relativt set er betydeligt flere end for de psykisk syge lovovertrædere. Af de i alt 122 domme, der medfører eller kan medføre anbringelse, er der for 64 domme (svarende til 52 pct.) ikke fastsat længstetid for foranstaltningen. Denne andel er noget større end for de psykisk syge.

Tabel 4. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens art og længstetid for mentalt retarderede.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	5 år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling uden mulighed for anbringelse		2		8		10
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for anbringelse	38		1	1	53	93
Anbringelse på hospital/institution	20				2	22
Institution m. mulighed for midlertidig anbringelse i sikret afd.	4				1	5
Anbringelse i sikret afdeling/institution	2					2
I alt	64	2	1	9	56	132

Som nævnt, skal der i domme, hvor foranstaltningen ikke giver mulighed for anbringelse, fastsættes en længstetid, der ikke må overstige tre år, hvilket også i alle tilfælde er sket for de mentalt retarderede.

Tabel 5. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens art og længstetid for mangelfuldt udviklede m.v.

	Ingen længstetid	2 år	3 år	5 år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling uden mulighed for indlæggelse		1	8		9
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for indlæggelse	39			100	139
Behandling med mulighed for indlæggelse	35			27	62
Anbringelse på hospital/institution	2				2
I alt	76	1	8	127	212

Af de 212 domme, som angår personer med mangelfuld udvikling m.v., er to anbringelsesdomme, mens 201 kan medføre anbringelse, jf. tabel 5. I 76 ud af de 203 domme, der medfører eller kan medføre anbringelse, er der ikke fastsat længstetid. Dette svarer til 37 pct., hvilket er en lidt mindre andel end for de psykisk syge og en noget mindre andel end for de mentalt retarderede.

I de domme, der ikke giver mulighed for anbringelse, er der i alle tilfælde fastsat en længstetid, som ikke overstiger tre år.

1.3. Tidsbegrænsning og kriminalitetens art

Der skal i almindelighed ikke fastsættes længstetid i sager, der vedrører personfarlig kriminalitet, jf. § 68 a, stk. 2, og § 69 a, stk. 2. De kriminalitetsformer, der nævnes i disse bestemmelser, er drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig vold, trusler efter § 266, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller forsøg på en af disse forbrydelser. Hvorvidt en forbrydelse er omfattet af bestemmelserne, f.eks. har karakter af en alvorlig voldsforbrydelse, afhænger af en konkret vurdering af forbrydelsens beskaffenhed og omstændighederne, under hvilke den blev begået. I sager, der angår andre former for kriminalitet, skal der som udgangspunkt fastsættes en længstetid.

Tabel 6. Foranstaltningsdomme fordelt efter kriminalitetens art og foranstaltningens længstetid for psykisk syge.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	5 år	I alt
Voldtægt mv.	8					8
Samleje med barn mv.					1	1
Blufærdighedskrænkelser					3	3
Andre sædelighedsforbrydelser					2	2
Vold og trusler mod offentligt ansatte	61		1	2	118	182
Drab	7					7
Forsøg på manddrab	10					10
Simpel vold	18				64	82
Alvorligere vold	35				5	40
Særlig alvorlig vold	1					1
Vold i øvrigt	2				6	8
Kvalificeret brandstiftelse	3					3
Brandstiftelse i øvrigt	26	1			4	31
Frihedsberøvelse	2					2
Trusler	24				9	33
Tyveri	1	1			44	46
Røveri	26				1	27
Andre formueforbrydelser	1			1	14	16
Andre straffelovsovertrædelser	2				25	27
Særlovsovertrædelser				1	26	27
I alt	227	2	1	4	322	556

I tabel 6 er foranstaltningsdomme, som er idømt psykisk syge personer, fordelt efter kriminalitetens art. I tilfælde af, at personen er dømt for flere forhold, er det den alvorligste lovovertrædelse, sagen kategoriseres efter. Det skal bemærkes, at Justitsministeriets Forskningskontor i visse tilfælde har ændret den kategorisering, som politiet har foretaget, således at personfarlige forbrydelser i alle tilfælde er prioriteret før ikke-personfarlige forbrydelser, og således at de former for personfarlige

forbrydelser, der er nævnt i § 68 a, stk. 2, og § 69 a, stk. 2, prioriteres over øvrige personfarlige forbrydelser.⁶

Som det ses af tabellen, er der i intet tilfælde i de sager, som angår voldtægt, manddrab, forsøg herpå, særlig alvorlig vold, kvalificeret brandstiftelse (§180) eller frihedsberøvelse, fastsat en længstetid for foranstaltningen.

I sager om brandstiftelse i øvrigt (§ 181), røveri og alvorligere vold (§ 245) er der i en mindre del af sagerne fastsat en længstetid, mens det drejer sig om 27 pct. af sagerne om trusler (§ 266 og § 123).

For så vidt angår andre former for personfarlig kriminalitet, vold eller trusler mod offentligt ansatte, simpel vold (§ 244) og vold i øvrigt, er der i hovedparten af sagerne fastsat en længstetid.⁷ For sager angående andre straffelovsovertrædelser, tyveri og andre formueforbrydelser er der i næsten alle tilfælde en længstetid.⁸

Endelig ses af tabellen, at der er fastsat en længstetid i alle sager om blufærdighedskrænkelser (§ 232) og andre sædelighedsforbrydelser samt sager om særlovsovertrædelser.⁹ I én sag om samleje med barn er der også fastsat en længstetid.

Vedrørende personfarlig kriminalitet og eventuel fastsættelse af længstetider følger dommene – både for de mentalt retarderede (tabel 7) og de mangelfuldt udviklede m.v. (tabel 8) – i høj grad den fordeling, som er beskrevet for de psykisk syge.

I øvrigt bemærkes, at de mangelfuldt udviklede m.v. sjældnere end de psykisk syge og de mentalt retarderede er dømt for vold eller trusler mod offentligt ansatte.

⁶ Sidstnævnte prioritering har været anvendt siden 2013. Ændringen betyder, at andelen af sager, der vedrører trusler, bliver relativ stor, idet den nu prioriteres over eksempelvis simpel vold (§ 244) og vold og trusler mod offentligt ansatte (§ 119).

⁷ Sagerne under kategorien 'vold i øvrigt' angår i fire tilfælde sager om forvoldelse af fare for liv eller lemmer (§ 252), i tre tilfælde sager om ulovlig tvang (§ 260) og et tilfælde af at undlade hjælp i forbindelse med færdselsuheld (§ 253 stk. 2)

⁸ Sager under kategorien 'andre straffelovsovertrædelser' vedrører §§ 121, 124 stk. 1, 164, 165, 171, 191, og 192a. Sagerne under kategorien 'andre formueforbrydelser' angår én sag om mandatsvig (§ 280), én sag om afpresning (§ 281), fem sager om hæleri (§ 290), fem sager om hærværk (§ 291) og fire sager om brugstyveri af personbil (§ 293a)

⁹ Sagerne under kategorien 'andre sædelighedsforbrydelser' angår i begge tilfælde børnepornografi (§ 235, stk. 2). Særlovsovertrædelserne angår lov om euforiserende stoffer, våbenloven, færdselslovens bestemmelser om spiritus- og promillekørsel samt lov om tilhold.

Tabel 7. Foranstaltningsdomme fordelt efter kriminalitetens art og foranstaltningens længstetid for mentalt retarderede.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	5 år	I alt
Voldtægt mv.	4				1	5
Samleje med barn mv.					1	1
Blufærdighedskrænkelser		1			3	4
Andre sædelighedsforbrydelser					1	1
Vold eller trusler mod tjenestemand	19		1	2	16	38
Simpel vold	2	1		1	9	13
Alvorligere vold	14				1	15
Vold i øvrigt	1				2	3
Kvalificeret brandstiftelse	2					2
Brandstiftelse i øvrigt	5			1	1	7
Frihedsberøvelse	1					1
Trusler	7			1	2	10
Tyveri				3	13	16
Røveri	8				2	10
Andre straffelovsovertrædelser	1			1	2	4
Særlovsovertrædelser					2	2
I alt	64	2	1	9	56	132

Tabel 8. Foranstaltningsdomme fordelt efter kriminalitetens art og foranstaltningens længstetid for mangelfuldt udviklede m.v.

	Ingen længstetid	2 år	3 år	5 år	I alt
Voldtægt mv.	2				2
Samleje med barn mv.	3				3
Blufærdighedskrænkelser				5	5
Andre sædelighedsforbrydelser				1	1
Vold eller trusler mod tjenestemand	7		1	15	23
Simpel vold	10		2	25	37
Alvorligere vold	17		1	3	21
Vold i øvrigt				3	3
Brandstiftelse i øvrigt	7				7
Trusler	8			2	10
Tyveri		1	3	30	34
Røveri	19			1	20
Andre formueforbrydelser				11	11
Andre straffelovsovertrædelser	3			16	19
Særlovsovertrædelser			1	15	16
I alt	76	1	8	127	212

1.4. Længstetider for ophold

Hvis der idømmes en foranstaltning efter straffelovens § 69, som medfører eller giver mulighed for anbringelse i institution eller på hospital, jf. § 69 a, stk. 1 og stk. 2, skal der i alle tilfælde fastsættes en længstetid for opholdet. Længstetiden for opholdet kan – uanset en eventuel længstetid for foranstaltningen – i almindelighed ikke overstige ét år.

Tabel 9. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens art og længstetiden for ophold for mangelfuldt udviklede m.v.

	Ingen længstetid	3 mdr.	1 år	5 år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for indlæggelse	6	1	131	1	139
Behandling med mulighed for indlæggelse	4		57	1	62
Anbringelse på hospital/institution	2				2
I alt	12	1	188	2	203

Tabel 9 vedrører de domme, hvor der skal fastsættes en længstetid for opholdet. Som det fremgår af tabellen, er der i 189 af de i alt 203 domme fastsat en længstetid for opholdet på højst ét år. I 12 tilfælde, hvor der gives mulighed for indlæggelse, er der ikke fastsat en længstetid for opholdet, mens der i to tilfælde er fastsat en længstetid på fem år.

II. FORLØB

Som nævnt omfatter denne rapport også oplysninger om forløbet af de foranstaltningsdomme, der blev afsagt i 2009. Det drejer sig om i alt 664 domme.

Der blev først i forbindelse med en analyse i 2013 af udviklingen i foranstaltningsdomme udarbejdet en rapport vedrørende foranstaltningsdomme i 2009. Data til dette afsnit adskiller sig derfor fra data i de tidligere års rapporter ved, at oplysningerne er indhentet flere år efter året for dommen. Det betyder, at antallet af domme i 2009 antagelig vil være underestimeret, idet oplysninger om domme vil være slettet i Kriminalregisteret, såfremt personen i den mellemliggende periode er død.

Herudover er der 24 af de personer, som der foreligger oplysninger om domme for i 2009, der er 24 afgået ved døden siden dataindsamlingen i 2013. Den yngste var 24 år, mens fem personer var fyldt 60 år på dødstidspunktet. Domme vedrørende døde personer er ekskluderet i de følgende analyser. Det samme er to domme, der angår personer, der er udvist, og som har forladt landet indenfor fem år efter den idømte foranstaltningsdom.

De resterende foranstaltningsdomme angår i 396 tilfælde psykisk syge personer, i 86 tilfælde mentalt retarderede og i 156 tilfælde mangelfuldt udviklede m.v. Således angår den følgende analyse 638 domme.

2.1. Domme uden længstetid

Ifølge straffelovens § 68 a, stk. 2, 2. pkt., skal anklagemyndigheden i de sager, hvor der ikke er fastsat en længstetid, indbringe spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af foranstaltningen for retten fem år efter afgørelsen, medmindre spørgsmålet har været forelagt for retten inden for de sidste to år.

Af de i alt 638 domme er der for de 276 ikke fastsat længstetid, og det er for disse, at ovennævnte krav gør sig gældende. Som det ses af tabel 10, blev størstedelen af dommene, som angår mangelfuldt udviklede m.v., ophævet inden for fem år.¹⁰ Vedrørende de psykisk syge er knap halvdelen af dommene ophævet inden for fem år,¹¹ hvilket også gør sig gældende for de mentalt retarderede.¹²

Tabel 10. Domme uden længstetid fordelt efter den dømtes mentale tilstand samt art af eventuelle kendelser m.v.

	Psykisk syge		Mentalt retarderede		Mangelfuldt udviklede m.v.	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Ophævet inden for fem år	77	45 %	20	49 %	49	75 %
Ændret inden for fem år	9	5 %	1	2 %	2	3 %
Prøvet inden for fem år	8	5 %	2	5 %	1	2 %
Sager der er blevet ophævet, ændret eller prøvet efter 5 år	19	11 %	4	10 %	5	8 %
Oplysninger om ophævelse, ændring eller prøvelse fremgår (endnu) ikke	57	34 %	14	34 %	8	12 %
I alt	170	100 %	41	100 %	65	100 %

Af tabellen fremgår det endvidere, at nogle sager først er blevet ophævet, ændret eller prøvet efter fem år. For de psykisk syge drejer dette sig om 191 domme. For de mentalt retarderede drejer det sig om fire domme, mens der for de mangelfuldt udviklede er tale om fem domme. Derudover er der et antal domme, hvorom der ikke i det foreliggende datamateriale er oplysninger om eventuel ophævelse, ændring eller prøvelse af dommen. Af forløbsanalyserne i de tidligere rapporter fremgår det, at størstedelen af disse domme er blevet indbragt for retten inden for fem år, hvorfor sagerne opfylder kravet om tidsgrænsen for indbringelse for retten. Det må formodes, at tilsvarende vil være til-

¹⁰ Ingen af disse sager har været ændret eller prøvet inden ophævelsen.

¹¹ To af disse er prøvet inden ophævelsen, og ligeledes er to er ændret.

¹² Én af disse er blevet prøvet to gange forud for ophævelsen, mens ingen er ændret.

fældet for de sager, denne rapport omhandler. Antallet af domme, hvorom der ikke foreligger oplysninger om ophævelse m.v., ligger dog for 2009-dommen noget over niveauet fra tidligere år.

Af tabel 11 fremgår den gennemsnitlige tid fra domsdatoen til ophævelse af dommen eller til (første) ændring eller prøvelse. Overordnet set er der ikke store forskelle mellem de tre grupper af dømte. Det bemærkes, at beregningerne kan være baseret på meget få observationer, jf. tabel 10.

Tabel 11. Domme uden længstetid fordelt efter den dømtes mentale tilstand samt den gennemsnitlige tid fra dom til kendelse m.v.

	Gennemsnitligt antal år fra dom til ophævelse/ændring/prøvelse		
	Psykisk syge	Mentalt retarderede	Mangelfuldt udviklede m.v.
Ophævet inden for fem år	3,1	3,8	3,1
Ændret inden for fem år	4,0	2,7	1,1
Prøvet inden for fem år	2,0	2,7	2,3
Sager der er blevet ophævet, ændret eller prøvet efter 5 år	5,3	5,7	5,5

2.2. Ændringer og forlængelser af foranstaltningen

Det er ikke kun domme uden tidsbegrænsninger, der kan ændres. Dette kan også ske for de øvrige domme. Der er siden dommen i 2009 og frem til medio marts 2015 – det tidspunkt, hvor datamaterialet til brug for denne undersøgelse blev dannet – registreret i alt 30 domsændringer for de psykisk syge. Disse domsændringer angår både sager med og uden længstetider. For domme med tidsbegrænsning er der for de psykisk syge foretaget 12 domsændringer, jf. tabel 12, og i gennemsnit er der gået 4,9 år fra dom til første domsændring. For dømte uden tidsbegrænsning er der, jf. tabel 13, foretaget i alt 18 domsændringer, og i gennemsnit er der gået 4,2 år fra dom til første domsændring.

Tabel 12. Ændringer af domme med tidsbegrænsning for psykisk syge fordelt efter ændringens art.

	Forlængelse af foranstaltning	Ændring af foranstaltning	I alt
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for indlæggelse	4		4
Behandling med mulighed for indlæggelse	5	1	6
Anbringelse på hospital/institution	2		2
I alt	11	1	12

For de mentalt retarderede er der foretaget seks domsændringer, mens der for de mangelfuldt udviklede m.v. er foretaget 14 domsændringer.¹³ De mentalt retarderedes domme uden tidsbegrænsning er blevet ændret efter i gennemsnit 3,9 år, mens dette er sket efter 3,5 år i gennemsnit for domme

¹³ For de mangelfuldt udviklede er to domme ændret fire gange.

med tidsbegrænsning. For de mangelfuldt udviklede m.v. går der i gennemsnit 3,9 år for domme med tidsbegrænsning og 1,1 år for domme uden tidsbegrænsning, hvilket er noget kortere end for de øvrige grupper.

Af de 12 domsændringer, der angår psykisk syge og domme *med tidsbegrænsninger*, angår de 11 forlængelse af foranstaltningens varighed. I alle tilfælde er der tale om forlængelser på to år.

For de mentalt retarderede består ændringernes art for domme *med tidsbegrænsning* i to tilfælde af forlængelser og i to tilfælde af domsændringer.¹⁴ For de mangelfuldt udviklede m.v. med tidsbegrænsede domme forekommer der i alt seks domsændringer: I tre tilfælde er det forlængelse af foranstaltningen,¹⁵ mens det i de resterende tre tilfælde er forlængelse af institutionsopholdet.¹⁶

De ændringer, der er foretaget for psykisk syge, der er idømt en foranstaltning *uden tidsbegrænsning*, angår i alle tilfælde en ændring af foranstaltningens art, jf. tabel 13. I ét tilfælde er der tale om en ændring af en behandlingsdom, mens de øvrige 17 tilfælde angår anbringelsesdomme. Dette er ikke uventet, idet anbringelsesdomme typisk efter nogle år vil blive ændret til en foranstaltning, der alene giver mulighed for anbringelse.

Tabel 13. Ændringer af domme uden tidsbegrænsning for psykisk syge efter foranstaltningens art.

	Ændring af foranstaltning
Behandling med mulighed for indlæggelse	1
Anbringelse på hospital/institution	17
I alt	18

Med hensyn til domme *uden tidsbegrænsning* til de mentalt retarderede er der foretaget én ændring af foranstaltningens art og én forlængelse.¹⁷ For de mangelfuldt udviklede m.v. med domme *uden tidsbegrænsning*, er der foretaget én ændring af dommens art samt syv forlængelser af institutionsopholdet.¹⁸

¹⁴ Med hensyn til forlængelserne er der i én sag tale om en forlængelse på ét år, mens dommen i den anden sag er forlænget med to år.

¹⁵ I alle tre tilfælde er der tale om forlængelser på to år.

¹⁶ De tre forlængelser af institutionsophold angår tre domme, hvor institutionsopholdet i hvert tilfælde forlænges med ét år.

¹⁷ Denne forlængelse er på to år.

¹⁸ Institutionsopholdene blev i alle tilfælde forlænget med ét år. Det kan tilføjes, at der vedrørende foranstaltninger til psykisk syge er foretaget i alt 22 prøvelser, uden dommen er blevet ændret eller ophævet: Det drejer sig om henholdsvis 13 prøvelser for domme uden tidsbegrænsning, hvoraf to domme er prøvet to gange, og 8 prøvelser for domme med tidsbegrænsning. I gennemsnit er der gået henholdsvis 2,2 og 2,1 år fra dom til første prøvelse. Foranstaltninger vedrørende mentalt retarderede er tre gange blevet prøvet, uden dommen er blevet ændret eller ophævet. Alle tre gange vedrørte det domme uden tidsbegrænsning. I gennemsnit gik der 2,7 år før første prøvelse. Endelig er der vedrørende foranstaltninger til mangelfuldt udviklede m.v. foretaget i alt to prøvelser, uden dommen er blevet ændret eller ophævet: en prøvelse for en dom uden tidsbegrænsning og én for en dom med tidsbegrænsning. For dommen uden tidsbegrænsning gik der 2,3 år fra dommen til den første prøvelse, mens der for dommen med tidsbegrænsning gik 1,2 år, før den blev prøvet.

2.3. Kriminalitet og sanktioner under foranstaltningen

194 af de dømte psykisk syge, svarende til 49 pct., har fået et tiltalefrafald eller en bøde under foranstaltningen, jf. tabel 14. I de fleste tilfælde drejer det sig om mere end én sanktion, idet der er registreret i alt 582 tiltalefrafald eller bøder under sanktionen, altså i gennemsnit 3,0 tiltalefrafald/bøder. For den samlede gruppe af psykisk syge svarer det til et gennemsnit på 1,5 sanktioner, jf. tabel 14.

Af tabellen ses endvidere, at det for de mangelfuldt udviklede er 56 pct., der har fået en sanktion under foranstaltningen, mens det for de mentalt retarderede drejer sig om 59 pct. De mentalt retarderede, der begår ny kriminalitet under foranstaltningen, er i gennemsnit registreret for 2,7 sanktioner, og for hele gruppen er gennemsnittet på 1,6 sanktioner. For de mangelfuldt udviklede er de tilsvarende tal på henholdsvis 2,6 og 1,5 sanktioner i gennemsnit under foranstaltningen. Der ses nogenlunde samme mønster for dømte med og uden tidsbegrænsede foranstaltninger.

Tabel 14. Domme fordelt efter den dømtes mentale tilstand og antal nye sanktioner under foranstaltningens forløb.

	Psykisk syge		Mentalt retarderede		Mangelfuldt udviklede m.v.	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Ingen sanktioner under foranstaltningen	202	51 %	35	41 %	69	44 %
1 sanktion	75	19 %	20	23 %	35	22 %
2 sanktioner	47	12 %	10	12 %	29	19 %
3-5 sanktioner	46	12 %	15	17 %	15	10 %
Mere end 5 sanktioner	26	7 %	6	7 %	8	5 %
I alt	396	100 %	86	100 %	156	100 %
Gennemsnitlige antal sanktioner pr. dømt	1,5		1,6		1,5	

4 af de 11 psykisk syge, der har fået forlænget deres foranstaltning eller deres institutionsophold, jf. afsnit 2.2, er registreret for en sanktion under foranstaltningen. Det er ikke muligt med sikkerhed at vide, hvorvidt der er en forbindelse mellem disse hændelser, men det forekommer dog overvejende sandsynligt. Samtidig skal det påpeges, at i langt de fleste af de tilfælde, hvor der forekommer en sanktion under foranstaltningen, ikke er sket hverken en ændring eller forlængelse af foranstaltningen. For både de mentalt retarderede og de mangelfuldt udviklede m.v. gør sig gældende, at to ud af de tre personer, der har fået forlænget deres foranstaltning, også fået sanktioner under dommen.

Arten af den kriminalitet, der har ført til et tiltalefrafald eller en bøde under foranstaltningen, er angivet i tabel 15.¹⁹ Som det fremgår, drejer det sig i de fleste tilfælde om mindre alvorlige former for

¹⁹ Tabellen viser kriminalitetens art for hovedsigtelsen, mens kriminalitetens art for eventuelle bisigtelser ikke er omfattet af tallene.

kriminalitet. For psykisk syge angår 43 pct. af sagerne særlovsbestemmelser, herunder ganske hyppigt færdselsloven og lov om euforiserende stoffer. For de mentalt retarderede er det 52 pct. af sagerne, der angår disse lovovertrædelser, mens det for de mangelfuldt udviklede drejer sig om 46 pct. af sagerne.

Tabel 15. Nye sanktioner fordelt efter kriminalitetens art og dømtes mentale tilstand.

	Psykisk syge		Mentalt retarderede		Mangelfuldt udviklede m.v.	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Besiddelse af børnepornografi			1	1 %		
Blufærdighedskrænkelser	3	1 %			2	1 %
Seksuualforbrydelser i alt	3	1 %	1	1 %	2	1 %
Vold o.l. mod offentlig myndighed	44	8 %	17	12 %	13	6 %
Simpel vold	23	4 %	11	8 %	8	3 %
Alvorligere vold	1	0,2 %	2	1 %	1	0,4 %
Trusler	11	2 %	2	1 %	3	1 %
Voldsforbrydelser i alt	79	14 %	32	23 %	25	11 %
Dokumentfalsk	3	1 %			3	1 %
Brandstiftelse	2	0,3 %	3	2 %	2	1 %
Indbrud	21	4 %	3	2 %	3	1 %
Andre tyverier	25	4 %	7	5 %	24	10 %
Butikstyverier mv.	133	23 %	5	4 %	39	17 %
Brugstyveri	14	2 %	5	4 %	3	1 %
Hærværk	19	3 %	4	3 %	5	2 %
Underslæb, bedrageri, mandatsvig	5	1 %	1	1 %	2	1 %
Røveri	1	0,2 %	3	2 %		
Smugling eller salg af narkotika	1	0,2 %			1	0,4 %
Andre formueforbrydelser	11	2 %	2	1 %	5	2 %
Ejendomsforbrydelser i alt	235	40 %	33	24 %	87	38 %
Øvrige straffelovsbestemmelser	15	3 %			11	5 %
Lov om euforiserende stoffer	111	19 %	23	17 %	27	12 %
Færdselslovovertrædelser	82	14 %	41	30 %	49	21 %
Lov om våben og eksplosivstoffer	14	2 %	2	1 %	3	1 %
Øvrige særlovsovertrædelser	43	7 %	6	4 %	26	11 %
Særlovsovertrædelser i alt	250	43 %	72	52 %	105	46 %
I alt	582	100 %	138	100 %	230	100 %

Med hensyn til straffelovsovertrædelserne er butikstyveri den hyppigst forekommende kriminalitetstype både blandt de psykisk syge og de mangelfuldt udviklede. Blandt de mentalt retarderede er vold eller trusler mod offentligt ansatte den hyppigst forekommende straffelovsovertrædelse.

Fire af de 582 sanktioner til psykisk syge vedrører alvorligere personfarlig kriminalitet, nemlig én om alvorligere vold, to om brandstiftelse og én sag om røveri. Blandt de mentalt retarderede angår

otte af sagerne alvorligere personfarlig kriminalitet, mens dette gør sig gældende for tre af sagerne for de mangelfuldt udviklede m.v.

2.4. Ophævelse eller bortfald af foranstaltning

Det er ikke muligt at beregne den gennemsnitlige varighed af foranstaltningerne, idet ikke alle domme er ophævet eller bortfaldet. I alt 124 domme var således endnu ikke ophævet på tidspunktet for dataindsamlingen. Af disse 124 domme angår 88 psykisk syge personer, 21 mentalt retarderede personer og 15 mangelfuldt udviklede m.v. Det er derfor alene de resterende 514 domme, der indgår i tabel 16-18.

Som tidligere nævnt, er 170 af dommene vedrørende psykisk syge uden tidsbegrænsning. 95 af disse domme er ophævet, 18 af dem dog først efter fem år, jf. tabel 16. Alle øvrige domme har tidsbegrænsning på maksimalt fem år og må derfor som udgangspunkt forventes at være bortfaldet. Én dom med en tidsbegrænsning på to år er bortfaldet efter lidt mere end et år. Af de seks domme med en tidsbegrænsning på tre år er de fem bortfaldet efter udløbet af de tre år, mens én er blevet ophævet efter godt to år. Af de 206 ophævede domme med en tidsbegrænsning på fem år, er 88 bortfaldet efter udløbet af fem år, mens tre overstiger fem år. Disse tre overstiger hver især den idømte tid med mindre end en måned. De resterende 115 domme ophæves, inden de fem år er forløbet. I øvrigt fremgår af tabellen, at den gennemsnitlige varighed af samtlige ophævede domme vedrørende de psykisk syge er 3,7 år.

Tabel 16. Domme, der er ophævet eller bortfaldet, fordelt efter længstetid og varighed samt den gennemsnitlige varighed for psykisk syge.

	Under 1 år	1-2 år	>2-3 år	>3-4 år	>4-5 år	Over 5 år	I alt	Gnm. varighed
Ingen længstetid	3	16	20	13	25	18	95	3,5
2 år		1					1	1,1
3 år			6				6	2,8
5 år	5	25	28	31	114	3	206	3,8
I alt	8	42	54	44	139	21	308	3,7

I alt er 41 af dommene, som vedrører mentalt retarderede personer, uden tidsbegrænsning, og 22 af disse domme er ophævet, jf. tabel 17. 22 domme med tidsbegrænsning blev ophævet ved dommens udløb, mens 20 domme blev ophævet inden dommens udløb. For én dom med en længstetid på tre år overskrider varigheden længstetiden, hvilket skyldes, at dommen forlænges. Den gennemsnitlige varighed af de ophævede domme er en smule kortere end den, der er set for psykisk syges domme, nemlig 3,6 år.

Tabel 17. Domme, der er ophævet eller bortfaldet, fordelt efter længstetid og varighed samt den gennemsnitlige varighed for mentalt retarderede.

	Under 1 år	1-2 år	>2-3 år	>3-4 år	>4-5 år	Over 5 år	I alt	Gnm. varighed
Ingen længstetid		2	4	4	10	2	22	4,0
2 år	1	1					2	1,2
3 år	1	1	10	1			13	2,7
5 år	1	3	4	3	17		28	3,9
I alt	3	7	18	8	27	2	65	3,6

54 af de 65 domme uden tidsbegrænsning til mangelfuldt udviklede m.v. er ophævet, jf. tabel 18. 26 af de tidsbegrænsede domme er bortfaldet ved dommens udløb og 60 er ophævet forinden. Én dom med en længstetid på ét år overskrider varigheden af den oprindelige tidsbegrænsning. Den gennemsnitlige varighed af de ophævede domme vedrørende mangelfuldt udviklede er en smule kortere end for de psykisk syge og mentalt retarderede, nemlig på 3,3 år.

Tabel 18. Domme, der er ophævet eller bortfaldet, fordelt efter længstetid og varighed samt den gennemsnitlige varighed for mangelfuldt udviklede m.v.

	Under 1 år	1-2 år	>2-3 år	>3-4 år	>4-5 år	Over 5 år	I alt	Gnm. varighed
Ingen længstetid	4	7	16	9	13	5	54	3,3
1 år					1		1	4,3
2 år		2					2	1,8
3 år	1	1	4				6	2,1
5 år	8	9	13	11	37		78	3,4
I alt	13	19	33	20	51	5	141	3,3

Som forventet er det, jf. tabel 19, især mange af tilsynsdommene, der er ophævet. Af behandlingsdommene er mere end tre fjerdedele blevet ophævet for de psykisk syge, mens kun godt en femtedel af anbringelsesdommene er blevet ophævet. En tilsvarende tendens ses for de mentalt retarderede, dog er en noget større andel af anbringelsesdommene, der er ophævet. Blandt de mangelfuldt udviklede m.v. er langt størstedelen af alle domme ophævet.

Tabel 19. Domme fordelt efter foranstaltningens art og de dømtes mentale tilstand.

	Psykisk syge		Mentalt retarderede		Mangelfuldt udviklede m.v.	
	Antal domme	Heraf pct. ophævet	Antal domme	Heraf pct. ophævet	Antal domme	Heraf pct. ophævet
Tilsyn/ambulant behandling <i>uden</i> mulighed for indl./anbr.	6	100 %	11	100 %	7	100 %
Tilsyn/ambulant behandling <i>med</i> mulighed for indl./anbr.	156	90 %	56	82 %	99	91 %
Behandling med mulighed for indlæggelse	201	77 %			48	90 %
Anbringelse på hospital/institution	33	21 %	10	40 %	2	50 %
Institution med mulighed for midlertidig anbringelse i sikret afdeling			6	50 %		
Anbringelse i sikret afdeling/institution			3	33 %		
I alt	396	78 %	86	76 %	156	90 %

2.5. Nye foranstaltningsdomme

Ophævelse af en dom er ikke i alle tilfælde udtryk for, at personen er ophørt med at begå kriminalitet. I visse tilfælde ophæves foranstaltningen i forbindelse med idømmelse af en ny foranstaltning. Dette er for de psykisk syge sket i 73 tilfælde og i gennemsnit 2,6 år efter idømmelsen af den tidligere foranstaltning.²⁰ For de mentalt retarderede er der idømt 24 nye domme gennemsnitligt 3,1 år efter den første dom, mens det for de mangelfuldt udviklede m.v. er idømt 44 nye domme i gennemsnit 2,1 år efter den første dom.

Tabel 20. Domme, der er afløst af en ny foranstaltningsdom, fordelt efter arten af den oprindelige foranstaltning og de dømtes mentale tilstand.

	Psykisk syge		Mentalt retarderede		Mangelfuldt udviklede m.v.	
	Antal domme	Heraf pct. med tidsbegrænsning	Antal domme	Heraf pct. med tidsbegrænsning	Antal domme	Heraf pct. med tidsbegrænsning
Tilsyn/ambulant behandling <i>uden</i> mulighed for anbringelse			2	100 %	3	100 %
Tilsyn/ambulant behandling <i>med</i> mulighed for anbringelse	24	71 %	19	53 %	20	75 %
Behandling med mulighed for indlæggelse	49	49 %			20	40 %
Anbringelse på hospital/institution			1	0 %	1	0 %
Institution med mulighed for anbringelse i sikret afdeling			2	0 %		
I alt	73	56 %	24	50 %	44	59 %

²⁰ I tre tilfælde forefindes dog ikke oplysninger om ophævelse af den foregående foranstaltning.

Det kan forventes, at det primært ville være tidsbegrænsede domme, der er blevet ophævet og efterfulgt af en ny foranstaltningsdom i forbindelse med ny kriminalitet. Blandt de mentalt retarderede er halvdelen af de foranstaltninger, der er afløst af nye foranstaltninger, da også tidsbegrænsede, jf. tabel 20, mens det for de psykisk syge og mangelfuldt udviklede mv. drejer sig om knap 60 pct.

Tabel 21. Domme, der er afløst af en ny foranstaltningsdom, fordelt efter arten af ny kriminalitet og mental tilstand.

	Psykisk syge		Mentalt retarderede		Mangelfuldt udviklede	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Sædelighedsforbrydelser mod børn under 15 år					1	2 %
Voldtægt mv.			2	8 %	1	2 %
Blufærdighedskrænkelser					1	2 %
Seksuualforbrydelser i alt			2	8 %	3	7 %
Vold mod off. myndighed	9	12 %	6	25 %	2	5 %
Simpel vold	7	10 %	6	25 %	11	25 %
Alvorligere vold	4	5 %	2	8 %	6	14 %
Trusler	4	5 %	1	4 %	2	5 %
Øvrige voldsforbrydelser			1	4 %		
Voldsforbrydelser i alt	24	33 %	16	67 %	21	48 %
Brandstiftelse	4	5 %	2	8 %	2	5 %
Indbrud	7	10 %			3	7 %
Butikstyverier mv.	2	3 %	1	4 %	1	2 %
Andre tyverier	4	5 %			1	2 %
Brugstyveri	2	3 %				
Hærværk			1	4 %		
Underslæb, bedrageri, mandatsvig					1	2 %
Røveri	17	23 %	1	4 %	9	20 %
Smugling eller salg af narkotika	6	8 %				
Ejendomsforbrydelser i alt	42	58 %	5	21 %	17	39 %
Øvrige straffelovsbestemmelser	4	5 %	1	4 %	1	2 %
Lov om euforiserende stoffer	3	4 %				
Færdelseslovsovertrædelser					2	5 %
Særlove i alt	3	4 %			2	5 %
I alt	73	100 %	24	100 %	44	100 %

Af tabel 21 fremgår, hvilken hovedforbrydelse, der ligger bag den nye foranstaltning, som afløser den tidligere. For de mentalt retarderede og de mangelfuldt udviklede m.v. ses, at en meget stor andel er dømt for en voldsforbrydelse. For de psykisk syge er godt halvdelen dømt for en ejendomsforbrydelse, herunder især røveri.

Sammenlignet med arten af den kriminalitet, der har ført til et tiltalefrafald eller en bøde, jf. tabel 15 ovenfor, er den kriminalitet, der har medført, at der er idømt en ny foranstaltning, gennemgående af alvorligere karakter. Kun tre af sagerne angående de psykisk syge vedrører en særlovsovertrædelse, mens det drejer sig om to sager vedrørende de mangelfuldt udviklede og ingen sager vedrørende de mentalt retarderede.